

การบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี

INTEGRATING THE FOUR GHARAVASA DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY LEARNING IN THE CONTEXT OF ETHNIC GROUPS IN RATCHABURI PROVINCE

นริศรา กรุดนาค^{1*}, นิภาพรณ เจริญลักษณ์¹, วงษ์สิริ เรืองศรี², ภัคพร เจริญลักษณ์³
Narisara Krudnak^{1*}, Nipawan Charoenlak¹, Wongsiri Rueangsri², Pakporn Charoenlak³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajaphat University, Ratchaburi, Thailand

²นักวิชาการอิสระ สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

²Independent Scholar, Surat Thani, Thailand

³โรงเรียนภัทรญาณวิทยา นครปฐม ประเทศไทย

³Phattharayan Witthaya School, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: narisara5@hotmail.co.th

Received 5 March 2025; Revised 29 March 2025; Accepted 31 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: การนำหลักขรวาธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในชุมชน จังหวัดราชบุรี สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านคุณธรรมและสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยหลักขรวาธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์ต่อกัน) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคะ (เสียสละ) ทุกหลักธรรมนี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความสงบสุขในชีวิตส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี และนำเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) การศึกษาเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 ประชากร จำนวน 360 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน โดยเปรียบเทียบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครื่องใช้และมอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มในการศึกษา เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แกนนำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า ทั้งด้านข้อมูล ผู้วิจัย และ ทฤษฎี และนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย: พบว่า 1) การบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.21) และ 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

บนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 2.2) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2.3) การพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.4) การส่งเสริมการทำงานแบบจิตอาสา และ 2.5) การดำรงรักษาวัฒนธรรมของชุมชน

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: เป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมช่วยพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ที่รักษาวัฒนธรรมของตน

สรุป: การวิจัยนี้มุ่งเสริมศักยภาพชุมชน จังหวัดราชบุรี โดยการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 คือ สัจจะ (ความซื่อสัตย์ต่อกัน) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคะ (เสียสละ) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเน้นการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการชุมชน เสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง เพื่อความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: ฆราวาสธรรม, การเรียนรู้ชุมชน, ความยั่งยืน, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

Background and Objectives: Applying the FOUR GHARAVASA DHAMMA to daily life in the community of Ratchaburi Province can strengthen morality and society sustainably. The FOUR GHARAVASA DHAMMA consisted of: Sacca (Truthfulness), Tama (Self-Command), Khanti (Patience), and Càga (Generosity). Each of these FOUR GHARAVASA DHAMMA played a vital role in fostering peace in both individual lives and the community. This research aimed to study the integration of the FOUR GHARAVASA DHAMMA, to examine the promotion of sustainable community learning within the ethnic group context of Ratchaburi Province, and to propose the promotion of sustainable community learning based on Buddhist principles in the context of ethnic groups.

Methodology: The research employed a mixed methods approach. In the quantitative study, the research instrument used was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.86. The population consisted of 360 individuals, with a sample group of 186 participants, determined by comparing the sample size using the Krejcie and Morgan table. The statistical methods used in the research included mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. In the qualitative study, focus group discussions were conducted, and the instrument used was a semi-structured interview. The key informants included community leaders and local scholars, totaling 18 individuals, selected purposively based on specific criteria. Data was analyzed through content analysis, and the findings were validated using the triangulation technique involving data, the researcher, and the theory. The results were presented descriptively in line with the research objectives.

Main Results: The research Founded that: 1) The integration of the Four Gharavasa Dhamma to promote sustainable community learning in the context of ethnic groups in Ratchaburi Province was found to be at a high level ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.21); and 2) The promotion of sustainable community learning based on Buddhist principles in the context of ethnic groups consisted of:

2.1) Promoting morality and ethics based on the community's social and cultural foundation; 2.2) Learning from real-life experiences; 2.3) Self-reliance according to the philosophy of sufficiency economy; 2.4) Promoting volunteerism; and 2.5) Preserving the community's culture.

Involvement to Buddhadhamma: The application of Buddhist principles in local community development helped foster virtues such as honesty, responsibility, and mutual assistance. It focused on enabling the community to live sustainably based on their own cultural identity. Promoting learning according to Buddhist teachings contributed to the development of the community in areas such as education, economy, and society, particularly within the ethnic groups of Ratchaburi Province who preserved their cultural heritage.

Conclusions: This research aimed to enhance the potential of the Ratchaburi community by integrating the Four Gharavasa Dhamma: Sacca (Truthfulness), Tama (Self-Command), Khanti (Patience), and Caga (Generosity), to promote sustainable learning within the community in the context of ethnic groups. The focus was on using these principles in community management to strengthen morality and ethics, utilizing technology in teaching and learning, promoting lifelong learning, encouraging participation in decision-making, and adapting to changes. This approach led to the sustainability and overall strength of the community and contributed to peaceful coexistence.

Keywords: Gharavasa Dhamma, Community Learning, Sustainability, Ethnic Groups

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในประเทศไทยมีความหลากหลาย และมีความเป็นพหุวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก การศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะ แต่ยังเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม (Nilkote & Charoenlak, 2022) การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ภายในชุมชนและพัฒนาคุณธรรมที่สำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติ (Charoenlak, 2023) การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยเพิ่มโอกาสให้สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนในระยะยาว (Pluemjit, 2023) โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาชุมชน การศึกษาช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความยั่งยืนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม (Charoenlak, 2023) การศึกษาที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ส่งผลต่ออนาคตของตนเองและสังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบ ความสำคัญดังกล่าว ยังสะท้อนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกที่เต็มไปด้วยความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องการการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีคุณค่าต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เป็นต้นทุนกับสังคมไทยมีมาอย่างช้านาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จุดเด่นสำคัญ คือ การฝึกอบรม

จิตใจและการพัฒนาความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง (Singsorn et al., 2023) โดยในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 หรือ มัชฌิมาปฏิปทา เป็นแนวทางที่สามารถใช้ในการปรับปรุงวิธีการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองให้มีความสุขในชีวิต การฝึกสมาธิ และการพิจารณาในธรรมะ ช่วยให้สามารถมีสมาธิจดจ่อในการศึกษามากขึ้น รวมทั้งการเข้าใจและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและการเรียนรู้ในระยะยาว นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักการของพระพุทธศาสนายังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นการสะสมความรู้ แต่ยังเป็นการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นในทุกด้านของชีวิต มิติของการพัฒนาชุมชนและสังคม การนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ได้หลากหลาย เช่น ในบริบทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นการสร้างเครือข่ายที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกมิติ โดยบ้านเป็นสถานที่ที่ปลูกฝังคุณธรรมและความเข้าใจในชีวิต วัดเป็นศูนย์กลางในการฝึกปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตใจ และโรงเรียนเป็นที่แห่งการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต ทั้งสามส่วนเป็นการผสมผสานหลักการพื้นฐานที่มีความเป็นไทยและบริบทของสังคมวัฒนธรรมมาเป็นความร่วมมือกันในการพัฒนาบุคคลและชุมชน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งในการสนับสนุนการเรียนรู้ การสร้างสังคมที่มีคุณธรรม และความสุขในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อาทิ ชาวไทย ชาวมอญ ชาวเขมร ชาวจีน ชาวลาว รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประชากรจากกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ๆ จะมีประมาณ 90-95% เป็นคนไทย ส่วนที่เหลือจะประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ จีน และกลุ่มชาติพันธุ์เล็ก ๆ อื่น ๆ อีกประมาณ 5-10% ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่แตกต่าง การศึกษาต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมมือและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี เช่น การรักษาประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม ได้แก่ การทำเกษตรกรรมและการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น (Integrated Provincial Administration Committee of Ratchaburi Province, 2024) ในการเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรีมีบทบาทสำคัญในการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การเรียนรู้จากประเพณีท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชน การเรียนรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน แต่ยังช่วยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำความรู้และวิถีชีวิตมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Watana et al., 2023) ดังนั้น การศึกษาต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมในมุมมองของการเรียนรู้ชุมชนจะช่วยส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและสงบสุขในจังหวัดราชบุรี

จากความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาชุมชนบนฐานของความแตกต่าง และการมีอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนทั้งมิติความเข้มแข็ง และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน การศึกษาในครั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อศึกษาถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี โดยมุมมองของการเรียนรู้ชุมชน รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นองค์ความรู้สำคัญในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี และนำเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบบูรณาการคู่ขนาน (Concurrent Mixed Methods) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 ประชากร จำนวน 360 คน อายุ 18 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน โดยเปรียบเทียบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครื่องซีและมอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มในการศึกษา เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แกนนำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีเชื้อสายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยกำหนด ประกอบอาชีพในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และยินดีให้ข้อมูลตลอดการดำเนินโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้าทั้งด้านข้อมูล ผู้วิจัย และทฤษฎี และนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักฆราวาสธรรม 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในหนังสือวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ประกอบการวิจัยและได้กรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อเป็นกรอบของการศึกษาครั้งนี้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อให้สอดคล้องเป็นแนวทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ประกอบและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาพัฒนาและสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามการสร้างแบบสอบถามตามเนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นตัวแปรหลักของการศึกษาครั้งนี้ และการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม 4 และการเรียนรู้ชุมชน มีลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบประเมินหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป หากคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตลอดจนตรวจเช็คความครอบคลุมของคำถาม และความชัดเจนของการใช้ภาษา การตรวจสอบพิจารณาตามแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และใช้สูตรการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) (Kanjana-wasee, 2016) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่ผ่านการ IOC หากคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คน จากกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient Cronbach)(Cronbach, 1990)

เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.86 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามมาทำสำเนาเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่เตรียมเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลและหาความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) จุดมุ่งหมายหลัก คือ การใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในการตรวจสอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจหรือการพัฒนาในหลากหลายด้าน ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 6 การศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงคุณภาพเริ่มต้นด้วยการพัฒนาแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนถึงมุมมองที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและยอมรับ เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและความหมาย และผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัด ได้แก่ จากเขตเมืองและชนบท ซึ่งสะท้อนความหลากหลายของชุมชนได้ดี การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ซึ่งช่วยในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Podhisita, 2016) และเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ปรากฏผลการศึกษา ดัง Table 1-2

Table 1 Mean, Standard Deviation, and Levels of Respondents' Opinions on the Integration of the Four Gharavasa Dhamma

Integration of the Four Gharavasa Dhamma	N = 186		Level	Rank
	$\bar{X}$	S.D.		
1. Sacca: Truthfulness	4.56	0.29	Highest	1
2. Tama: Self-Command	4.55	0.31	Highest	2
3. Khanti: Patience	4.53	0.32	Highest	4
4. Càga: Generosity	4.54	0.30	Highest	3
Overall	4.55	0.21	Highest	-

จาก Table 1 พบว่า การบูรณาการหลักขราวาสธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านสัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริ่งใจ พุดจริง และทำจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.29) ด้านทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา กรุณา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.30) ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ความใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบ เห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.30) และด้านขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทีการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มุ่งมั่นในจุดหมาย และไม่ท้อถอย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

Table 2 Mean, Standard Deviation, and Levels of Respondents' Opinions on Promoting Sustainable Community Learning within the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province

Promoting Sustainable Community Learning Within the Context of Ethnic Groups	N = 186		Level	Rank
	$\bar{X}$	S.D.		
1. Participation	4.60	0.23	Highest	2
2. Preservation of Traditional Culture	4.58	0.23	Highest	3
3. Economic Development	4.61	0.28	Highest	1
Overall	4.59	0.19	Highest	-

จาก Table 2 พบว่า ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.28) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.23) และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักขราวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ดัง Table 3

Table 3 Results of the Analysis on the Relationship between the Integration of the Four Secular Principles and the Promotion of Sustainable Community Learning in the Ethnic Group Context of Ratchaburi Province

Variable	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X	Y
X ₁	1.000					
X ₂	0.34**	1.000				
X ₃	0.36**	0.31**	1.000			
X ₄	0.56**	0.23**	0.29**	1.000		
X	0.78**	0.66**	0.70**	0.72**	1.000	
Y	0.57**	0.45**	0.45**	0.60**	0.72**	1.000

** Statistically significant at the .01 significance level

จาก Table 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยรวม ($r_{xy} = 0.72$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยการเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านจาคะ (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) อยู่ในระดับมีความสัมพันธ์สูง ($r_{x_4y} = 0.60$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านเมตตา (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x_1y} = 0.57$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านทมะ (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x_2y} = 0.45$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และด้านขันติ (X_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x_3y} = 0.45$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Gaidpriyoot (2017) ที่กล่าวถึง การใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 สามารถนำมาสู่การพัฒนาชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ยืนยันถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม 4 ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ นำไปสู่การพัฒนานโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์

จากผลการศึกษาที่ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์ต่อกัน) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคะ (เสียสละ) ล้วนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasanchum & Tongpun (2020) และ Charoenlak et al. (2023) ที่ได้ศึกษาหรือแสดงถึงผลกระทบที่ดีของการใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ในการส่งเสริมสุขภาวะและพัฒนาชุมชน กล่าวคือ การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับการศึกษาของ Prasanchum & Tongpun (2020) ที่กล่าวถึง การที่สุขภาวะคือ ภาวะที่บุคคลสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสมตามบทบาททางสังคม โดยมีความสุขทั้งภายนอกและภายใน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน เช่น กาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษพบว่า หลักฆราวาสธรรม 4 เช่น ความซื่อสัตย์ การอดกลั้น การอดทน การเสียสละ และการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งในชุมชนและส่งเสริมสันติสุขในระดับบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นการสนับสนุนแนวคิดของ Prasanchum & Tongpun (2020) ที่เน้นการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะและความสมดุลในชีวิต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Charoenlak et al. (2023) ซึ่งศึกษาการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มประชากรในชุมชน พบว่า การพัฒนาทุนศักยภาพของชุมชน โดยการบริหารจัดการในรูปแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 มีส่วนช่วยในการพัฒนาทุนศักยภาพของชุมชน เช่น การส่งเสริมความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ การเสียสละ และการพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มจิตอาสาและเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพของกลุ่มประชากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้แล้ว การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หลักฆราวาสธรรม 4 ที่เน้นการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบทบาททางสังคม เช่น จาคะ ที่เกี่ยวข้องกับการให้และการแบ่งปันทรัพยากรในชุมชน สัจจะ ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทมะ ที่ส่งเสริมการควบคุมตัวเองและการทำงานร่วมกัน และขันติ ที่เสริมสร้างความอดทนและ

การทำงานหนัก แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็สามารถช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 ในชุมชนทำให้สมาชิกมีการแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การร่วมมือในการผลิตหรือการเกษตร การพัฒนาโครงการที่มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือบริการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน การบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน การบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 ไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ยังส่งผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกัน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดอย่างเปิดกว้าง ส่งเสริมการเรียนรู้ในระยะยาวและส่งผลให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างยั่งยืน

การศึกษานี้ พบว่า การบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่ชัดเจนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาวะ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและการเรียนรู้ การเชื่อมโยงผลการศึกษานี้กับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น Prasanchum & Tongpun (2020) และ Charoenlak et al. (2023) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน

2. ข้อเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักพุทธธรรมในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกระบวนการที่ใช้หลักพุทธศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในชุมชน โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี และเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาต่อไปได้ จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมบนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน โดยใช้หลักพุทธธรรมคือ ทวารวาสธรรม 4 นอกจากนั้น ยังสามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ หรือแนวปฏิบัติตามหลักทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ เช่น การเจริญสติ การฝึกฝนจิตใจ การมีเมตตา และการเคารพซึ่งกันและกัน หลักธรรมและแนวปฏิบัติดังกล่าว เป็นต้นทุนทางสังคม และเป็นหลักธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความคุ้นเคยและปฏิบัติเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติอยู่แล้ว หลักธรรมต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้อย่างมีความสุขและสามัคคี

2.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้จากการทำงานและการแก้ปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน เช่น การทำเกษตรกรรม การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน การลงมือทำจริงทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตน เช่น การใช้วิธีการเกษตรที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การเรียนรู้จากประสบการณ์นี้ช่วยเพิ่มทักษะและความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมต่าง ๆ จะอยู่ในวิถีของการดำเนินชีวิต และเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ส่งเสริมอยู่แล้ว เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการท้องถิ่น หรือสถาบันวิชาการ

2.3 การพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับหลักทวารวาสธรรม 4 ที่สอนให้ใช้ชีวิตอย่างมีความพอเพียงและไม่ฟุ้งเฟ้อ โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการ ชุมชนไม่พึ่งพาสິงภายนอกเกินไป และหันมาใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้หลักทวารวาสธรรม 4 ช่วยเสริมให้ครอบครัวและชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวในครัวเรือนเพื่อบริโภคเอง หรือการเลี้ยงสัตว์

เพื่อใช้ผลิตภัณฑ์ที่จำเป็น ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ยังส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เกินเลย และยั่งยืนในระยะยาว การส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ชุมชนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกิน ความจำเป็นและไม่พึ่งพาสิ่งภายนอกมากเกินไป ชุมชนสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ทั้งในด้านการผลิต การประกอบอาชีพ และการบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2.4 การส่งเสริมการทำงานแบบจิตอาสา การส่งเสริมการทำงานแบบจิตอาสาสามารถเชื่อมโยง กับหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะในแง่ของการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก การให้ทาน ในพุทธศาสนา การทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน โดยการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยึดหลักความเมตตากรุณา การทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยมีหลักธรรม ที่ช่วยแนะนำให้ทุกคนทำดีเพื่อส่วนรวม และสร้างสังคมที่ยั่งยืนและปรองดอง การทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้าง ความร่วมมือและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน โดยส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะ ช่วยให้เกิดความสามัคคีและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

2.5 การธำรงรักษาวัฒนธรรมของชุมชน การธำรงรักษาวัฒนธรรมของชุมชนมีความสำคัญ ในการรักษาเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การส่งเสริม การรักษาประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การจัดงานประเพณีท้องถิ่น การรักษาภาษา และการสืบทอดศิลปะดั้งเดิม ช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาความเป็นตัวเองได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและยอมรับ ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน การรักษาวัฒนธรรมไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชุมชน แต่ยังช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเสริมสร้างความสามัคคี โดยให้ความเคารพในวิถีชีวิตและประเพณีของกันและกัน

การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ และสังคม แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการรักษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่เคารพในเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังการสนทนากลุ่มว่า

“ที่ควรเน้น คือ ใช้หลักธรรมกับสิ่งที่ทำจริงครับ ผมว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงก็เป็นสิ่งที่สำคัญครับ เช่น การทำเกษตรกรรมหรือการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนสามารถเรียนรู้จากการลงมือทำจริงและประสบการณ์ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งช่วยให้พวกเราปรับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เรียนรู้ จากสิ่งเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์กับการใช้ชีวิตให้มีความสุขได้”

(Community Scholar No.1, 2024)

และการสนทนากลุ่มว่า

“การทำงานจิตอาสาเป็นส่วนสำคัญนะครับ จริง ๆ หลัง ๆ ทางราชการจะรณรงค์เรื่องนี้เยอะ อย่างน้อยที่สุด คือ เสียสละ ชาวบ้านเองได้มาทำงานด้วยกัน เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนง่าย ๆ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน อย่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จริง ๆ ก็รู้จักกัน ค่อนข้างกัน การส่งเสริมจิตอาสา ก็จะเป็นทางหนึ่ง ในการสร้างความสามัคคีให้ชุมชน และให้เกิดความเข้มแข็ง”

(Community Scholar No.2, 2024)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saisena et al. (2025) ที่ศึกษาและพบว่า การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ผ่านการปฏิบัติศีลสามารถช่วยเสริมสร้าง ความเข้าใจ และความสงบในจิตใจของผู้คนในสังคม ซึ่งส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ และปรับตัวให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับในวงกว้างและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม เศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกา โดยสอดคล้องกับผลการศึกษา เกี่ยวกับการบูรณาการหลักขรวาสธรรม 4 ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนและสร้างความสงบสุขในระดับบุคคลและสังคม นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Papan et al. (2024) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคมตามหลักสาราณียธรรม ในตำบล โพนางดำตก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท พบว่า การเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชน ตามหลักการที่ส่งเสริม ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในชุมชน การศึกษานี้ได้เน้นการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ การเลือกและเสนอแนวทาง การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ และการรับประโยชน์จากนโยบายสาธารณะ รวมถึงการบูรณาการ หลักสาราณียธรรม ที่ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม เมตตาคมนิกรรม สาราณโกศล สีสสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนอย่างยั่งยืน การศึกษาในตำบลโพนางดำตก ยังแสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักสาราณียธรรมในการพัฒนาชุมชนสามารถกำหนดประเด็นปัญหาและ ความต้องการของชุมชน รวมถึงการวางแผนโครงการที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ชุมชนต้องคำนึงถึงมิติ ธุรกิจ ที่สร้างรายได้และมิติสังคมที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็น แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการจะเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในระยะยาว จากการศึกษาและการเชื่อมโยง ผลการวิจัยกับงานวิจัยอื่น ๆ นี้ พบว่า การบูรณาการหลักขรวาสธรรม 4 และสาราณียธรรมมีความสำคัญ ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ในชุมชน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการทำงานจิตอาสามีความสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การเรียนรู้จากการทำเกษตรกรรมและการดูแลสุขภาพธรรมชาติช่วยให้ชุมชน ปรับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้การใช้ชีวิตมีความสุขขึ้น ขณะที่การทำงานจิตอาสา ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นวิธีที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักขรวาสธรรม 4 ในการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างความยั่งยืนในชุมชน ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ หลักธรรมทั้ง 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (การให้) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและ การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน นอกจากนี้ สามารถประยุกต์แนวคิดการพัฒนาชุมชนทั่วไป โดยเน้นการนำหลักธรรมไปใช้ในกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ผ่านการให้หลักทมะ (การฝึกตน) เพื่อให้ชุมชนพัฒนาทักษะทางการเกษตรที่ยั่งยืน การทำงานจิตอาสาในชุมชนตามหลักจาคะ (การให้) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง สมาชิกในชุมชน รวมถึงการพัฒนาโดยใช้หลักขันติ (ความอดทน) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน กล่าวได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์

จังหวัดราชบุรี ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังสร้างการพึ่งพาตนเองและความร่วมมือในชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนในระยะยาวมีความมั่นคงและยั่งยืน สามารถสรุป ดัง Figure 1.

Figure 1 Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ศึกษาการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรักษาศีล การทำความดี การพัฒนาคุณธรรม และการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนได้ดีในระดับสูง โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย การส่งเสริมคุณธรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีความยั่งยืนและพัฒนาในหลายด้าน เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาผลกระทบของการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในด้านเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มเติม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนได้ดียิ่งขึ้น โดยสามารถทำให้การวิเคราะห์มีความละเอียดและสะท้อนถึงความเป็นจริงในชุมชน ควรวิจัยและพัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ชุมชน เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ควรวิจัยแนวทางการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4

เพื่อประยุกต์ใช้ในหน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรภาครัฐเพื่อสร้างการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาในเชิงลึกและยั่งยืน รวมถึงการวิจัยและยกระดับโมเดลการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ที่พัฒนาแล้วไปใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางวัฒนธรรมแตกต่างกัน เพื่อทดสอบความสามารถในการปรับใช้ในระดับกว้าง และประเมินผลการปรับใช้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย

References

- Charoenlak, N. (2023). Sustainable Community Well-Being Development Through Context-Based Application: A Case Study of Ban Huai Numnuak, Suan Phueng District, Ratchaburi Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(3), 170-180.
- Charoenlak, N., Nilkote, R. & Lundam, C. (2023). Research and Development of a Volunteer Network in the Community to Promote Health in the Vulnerable. *Journal of MCU Peace Studies*, 11(3), 848-861.
- Community Scholar No.1. (2024). Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province. (Researcher, Interviewer)
- Community Scholar No.2. (2024). Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province. (Researcher, Interviewer)
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper & Row.
- Gaidpriyoot, W. (2017). Social Development in the Ear of Thailand 4.0, According to Gharavasa-Dhamma. *Journal of MCU Ubon Review*, 2(2), 141-149.
- Integrated Provincial Administration Committee of Ratchaburi Province. (2024). Ratchaburi Provincial Development Plan 2023-2027: Reviewed Annual Plan for Fiscal Year 2026 and the Annual Government Implementation Plan of Ratchaburi Province for Fiscal Year 2026. Ratchaburi, Thailand: Ratchaburi Provincial Office.
- Kanjanawasee, S. (2016). Empowerment Evaluation: Differential Perspectives. *The Social Research Association of Thailand Journal*, 3(1), 19-25.
- Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale," in *Attitude Theory and Measurement*. New York, United States: Wiley & Son.
- Nilkote, R. & Charoenlak, N. (2022). Community Well-Being Development Through Community Context-Based Applications: A Case Study of the Thai Songdam Dance in Ban Don Thong, Don Khoi, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom. *Journal of Cultural Approach*, 23(43), 94-110.
- Papan, N., Nilkote, R., Sukpom, T. & Saisena, N. (2024). The Integration of Social Engagement Based on The Principles of Saraniya Dhamma: Lessons from The Study of Phonang Dam Tok Subdistrict, Sapphaya District, Chainat Province. *Journal of Scholar Community*, 2(6), 32-45.
- Pluemjit, K. (2023). *Young Active Citizen: Designing Learning That Empowers Youth to Discover Their Potential*. Bangkok, Thailand: Siam Kammachon Foundation.

- Podhisita, C. (2016). *The Art and Science of Qualitative Research*. (7th ed.). Bangkok, Thailand: Amarin Printing and Publishing.
- Prasanchum, P. & Tongpun, S. (2020). Gharāvāsa-Dhamma and Lifestyle of Health. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 7(4), 84-100.
- Saisena, N., Sukpom, T., Kilkote, R. & Papan, N. (2025). The Tri-Sikkhā and Promoting Buddhist Education by The Thai Sangha in A Foreign Context: A Case Study of Wat Nawamintararachutis, In Honor of His Majesty The King, Boston, USA. *Journal of Scholar Community*, 3(1), 86-101.
- Singsorn, N., Sukpom, T., Nilkote, R., Rueangsri, W. & Papan, N. (2023). Community-Based Lifelong Learning According to The Buddhist Way: A Case Study of Wat Pa Lelaik Worawihan, Mueang District, Suphanburi Province. *Journal of Buddhist Anthropology*, 8(4), 315-325.
- Watana, S., Nilakotara, R., Suyaijai, P. & Raksat, S. (2023). An Integration of Buddhism in Order to Create Values in Accordance with Suvarnabhumi in the Case of Wat Phra Pathom Chedi. *Dhammadhara Journal of Buddhist Studies*, 9(1), 80-111.